

Literature:

1. Радионова Л. А. Город как социальная система: хрестоматия / Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. 163 с.
2. Радионова Л. А. Философский проект мира Канта и доверие в международных отношениях: Украина-Республика Беларусь. Беларусь в меняющемся мире: история и современность: материалы междунар. науч.-практ. конф., Минск, 22 февр. 2019 г. / Белорус. гос. ун-т ; редкол.: М. Э. Чесновский (пред.) [и др.]. Минск : БГУ, 2019. С. 201-208.

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Т. А. ДЯЧЕНКО, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри загальної економічної теорії
Т. Л. ЗБОРЩИК, студентка

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Надзвичайно актуальною для України є проблема державного боргу. Існують різні підходи науковців до тлумачення терміну «державний борг». Виходячи з їх визначень, можна стверджувати, що державний борг - це сума усіх фінансових боргових зобов'язань держави перед внутрішніми та зовнішніми кредиторами та відсоткові ставки на них.

Метою даної роботи є пошук доцільних шляхів погашення державного боргу України.

Україна взяла курс на побудову самодостатньої держави із високим рівнем соціально-економічного розвитку. Найбільш вагомим інструментом, що впливає на соціально-економічний розвиток є державний бюджет. Коли видатки перевищують надходження, настає дефіцит держбюджету. Поява державного боргу з'являється разом з позиками для покриття дефіциту державного бюджету. Розглянемо динаміку державного боргу України, використовуючи дані, наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Динаміка державного боргу України в млрд грн.

Дата	Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	Державний борг	Гарантований державою борг
на 31.12.2016	1929,81	1650,83	278,98
на 31.12.2017	2141,69	1833,71	307,98
на 31.12.2018	2168,42	1860,29	308,13
на 31.12.2019	1998,30	1761,37	236,93
на 31.12.2020	2551,88	2259,23	292,65
на 31.12.2021	2671,83	2362,49	309,33

Примітка: складено за [1].

Статистичні дані з табл. 1 свідчать про те, що за останні шість років в Україні склалася тенденція до зростання загальної суми державного та гарантованого державою боргу від 1929,81 млрд грн у 2016 р. до 2671,83 млрд грн у 2021 р. Хоча за період, що досліджується, зросла величина як самого державного боргу, так і гарантованого державою боргу, все ж на зростання загальної суми боргу більший вплив здійснив перший показник, який збільшився з 1650,83 млрд грн у 2016 р. до 2362,49 млрд грн у 2021 р. Розглядаючи структуру державного боргу, слід зазначити, що з 2016 р. по 2021 р. внутрішній державний борг збільшився на 391,91 млрд грн за рахунок випуску ОВДП, а зовнішній борг зріс на 319,74 млрд грн. [1].

В 2021 р. найвищий зовнішній державний борг Україна має перед такими основними інвесторами, як Міжнародний банк реконструкції та розвитку (167,90 млрд грн), Європейське Співтовариство (136,37 млрд грн), Міжнародний Валютний Фонд (119,00 млрд грн) [1].

Отже, проблема державного боргу для України є актуальною і вимагає своєчасного вирішення. Однак, розв'язання проблеми державного боргу є складним і довготривалим процесом. В першу чергу, потрібно переглянути та реформувати нормативно-правову базу управління і погашення державного боргу, забезпечуючи рівномірне його погашення і запобігаючи піковим навантаженням на державний бюджет при обслуговуванні державного боргу. В Україні така практика була відносно недавно і мала певний успіх, адже у 2019 р. вдалось знизити боргове навантаження країни на 7,9% [5]. Але поява нової кризи знов призвела до перевищення попередніх показників.

Ефективним буде збільшення частки державного боргу в національній валюті. Відомо, що девальвація національної валюти на 1 грн відносно 1\$ збільшує розмір боргу в національній валюті на суму близько 40 млрд грн [2].

Враховуючи досвід більш розвинутих країн [3; 4; 6], Україні було б доцільним наступне. Розвивати ринок державних цінних паперів, що реалізуються і національними, і зовнішніми інвесторами; застосовувати відкриту і прозору політику. Україні варто будувати міцні зв'язки з інвесторами, забезпечуючи реструктуризацію боргу за необхідності. Це може дати можливість подовжити строк виплати та отримати кредити на пільгових умовах під невеликий відсоток. Але в ситуації загострення проблеми державного боргу доцільно мінімізувати нові запозичення і спрямовувати їх на розвиток науково-технічного потенціалу, пріоритетних, перспективних галузей економіки, випуск високотехнологічної продукції, що забезпечить соціально-економічний розвиток країни на інноваційних засадах, макроекономічну стабілізацію і, як наслідок, розв'язання проблеми державного боргу і її недопущення в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Державний борг та гарантований державою борг. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>.
2. Державний борг: просто про складне. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Презентація%20для%20семінару.pdf>.

3. Дяченко Т. А. Вектор інтенсивного зростання економіки України: свідомий вибір та історичний досвід. *Вісник ХНАУ : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки*. 2018. № 1. С. 189-195.
4. Макар О.П. Світовий досвід управління державним боргом і перспективи його застосування в Україні. *Економіка та держава*. 2012. №10. С.54-57.
5. Петик Л. О., Горанська Н. В., Саранчук Н. Д. Державний борг України: сучасний стан і проблеми. *Бізнесінформ*. 2020. №12. С. 332-337.
6. Талалаева А. А., Дяченко Т. А. Проблема ефективного інвестування в Україні в контексте мирового опыта. *Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ"*. 2011. № 8. С. 94-100.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТТЄВІ ФАКТОРИ ТА ПРОТИРІЧЧЯ

Ю. В. ЄГОРОВА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економіки та бізнесу

Д. Ю. ДЕМАКОВА, здобувач вищої освіти

*Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків,
Україна*

Глобалізація, яка характеризується зростанням відкритості національних економік, лібералізацією міжнародних ринків, розвитком процесів інтернаціоналізації господарства, здійснює величезний вплив на підприємницьку діяльність. Змінюються не лише методи конкурентної боротьби, а й цілі та організаційні форми підприємництва. Головною стратегією багатьох суб'єктів підприємництва сьогодні стає активізація діяльності на світовому ринку, концентрація і централізація капіталу.

Суттєвими факторами, які впливають на підприємницьку діяльність в сучасних умовах, є зростаюча роль ТНК і розвиток процесів фінансової глобалізації.

З одного боку, ТНК в усе зростаючому ступені перетворюються на двигуни економічного росту, оскільки вони створюють найкращі умови для розкриття можливостей підприємництва, розвитку передової технології та зростання кваліфікації робочої сили [1, с. 58]. З іншого боку, ризику експансії ТНК підлягають найбільш перспективні сектора виробництва приймаючої країни. До інших негативних наслідків діяльності ТНК в країні відносять наступні: «державна стає фінансово залежною від стратегічної діяльності ТНК; корпорації впливають на уряд, відстоюючи власні інтереси; придушення та знищення національного виробника, який має низьку конкурентоспроможність продукції на міжнародному ринку; іноземні компанії порушують права вітчизняної робочої сили, законодавство у сфері охорони навколишнього середовища та ін.» [2, с. 122].

Фінансова глобалізація, яка включає лібералізацію міжнародного ринку капіталів, валюти та похідних фінансових інструментів, здійснює суперечливий вплив на підприємницьку діяльність. Вільний рух капіталу збільшує можливості його залучення, скорочує трансакційні витрати, покращує умови підприємницької діяльності в цілому. Проте, поява нових можливостей до